

λοισ οὐ παρήσι τὸ πρωτεῖον, ἀλλὰ φησιν, ἂν ἐκείνος ἢ δύσκολος, αὐτὸν εἶναι μελαγχολικόν· ἂν ἐκείνος δεισιδαίμων, αὐτὸν θεοφόρον· ἔρξεν ἐκείνον, μαίνεσθαι δ' αὐτόν. «Ἀκαίρως» φησὶν «ἐγέλας, ἐγὼ δ' ἐξέθνησκον ὑπὸ τοῦ γέλωτος». Ἄλλ' ἔν γε τοῖς χρηστοῖς τούναντιον. Αὐτὸς φησι ταχέως τρέχειν, ἵπτασθαι δ' ἐκείνον· αὐτὸς ἵππευεῖν ἐπιεικῶς, ἀλλὰ τί πρὸς τὸν ἵπποκένταρον τοῦτον; εὐφυῆς εἴμι ποιητῆς καὶ στίχων οὐ φαυλότατον γράφω,

«βροντᾶν δ' οὐκ ἐμὸν ἀλλὰ Διός».

Ἄμα γὰρ αὐτοῦ δοκεῖ καὶ τὴν προαίρεσιν ἀποφαίνειν καλὴν μιμούμενος καὶ τὴν δύναμιν ἀνέφικτον ἡττώμενος. Ἐν μὲν οὖν ταῖς ἐξομοιώσεσι τοιαῦτά τινας εἰσιν αἱ τοῦ κόλακος διαφοραὶ πρὸς τὸν φίλον.

33. Χαίρει οὐχ ἥττον τοῖς φίλοις ὁ χρηστός, ἢ τοῖς κόλαξιν ὁ φαῦλος. Πᾶλιν οἱ γραφεῖς ἀνθηρὰ χρώματα καὶ βλάμματα μιγνύουσιν, ἔστι δὲ καὶ τῶν ἱατρικῶν φαρμάκων ἕνα τὴν ὄψιν ἀνθηρὰ καὶ τὴν χροῶν οὐκ ἀπάνθρωπον ἔχοντα. Τί τοῖνον διαφέρει; ἢ δῆλον, ὅτι τῷ τέλει τῆς χρείας διακρινοῦμεν.

34. Αἱ τῶν φίλων χάριτες ἐπὶ καλῷ τινι καὶ ὠφελίμῳ τὸ εὐφραίνειν ὥσπερ ἐπανθοῦν ἔχουσιν, ἔστι δ' ὅτε καὶ παιδιᾶ καὶ τραπέζης καὶ οἴνω καὶ νῆ Δία γέλωτι καὶ φλυαρίᾳ πρὸς ἀλλήλους οἶον ἡδύσματα ἐχρήσαντο τῶν καλῶν καὶ σπουδαίων.

35. Τοῦ κόλακος τοῦτ' ἔργον ἐστὶ καὶ τέλος, αἰετὶνα παιδιᾶν ἢ πρᾶξιν ἢ λόγον ἐφ' ἡδονῇ καὶ πρὸς ἡδονὴν ὀψοποιεῖν καὶ καρυκεύειν. Συνελόντι δ' εἰπεῖν ὁ μὲν (κόλαξ) ἐν' ἡδύς ἢ πάντα δεῖν οἶεται ποιεῖν· ὁ δὲ φίλος αἰετὶ ποιωῦν ἢ δεῖ πολλὰς μὲν ἡδύς πολλὰς δὲ ἀηδῆς ἐστίν, οὐ τοῦτο βουλόμενος, εἰ δὲ βέλτιον εἴη, μηδὲ τοῦτο φεύγων.

ΧΡΙΣΤ. ΣΑΜΑΡΤΣΙΑΗΣ.

(Ἄκολουθεῖ)

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ

Ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης*

Πρὸς διακόσμησιν δὲ μόνον τῶν μνημείων τούτων τῆς ἀρχιτεκτονικῆς οἱ Αἰγύπτιοι ἐξῆσκον τὴν τῆς γλυπτικῆς καὶ γραφικῆς τέχνην, μετεχειρίζοντο δὲ πρὸς τοῦτο τοὺς σκληροτάτους τῶν λίθων, τὸν πυροποικίλον, τὸν πυκνίτην, τὸν πορφυρίτην καὶ συνεχέστερον τὸν πυκνὸν πῶρον, οὐδέποτε δὲ τὸ μάρμαρον, οὐ ἕστεροῦντο. Εἰς τὰ μικρὰ δὲ ἀγαλμάτια μετεχειρίζοντο τὸν ἀλάστρον, τὸν ῥήτιν καὶ αἰματίτην.

Εἰργάζοντο δὲ ταύτας τὰς σκληρὰς ὕλας μετὰ τῆς μεγαλειτέρας ἀκριβείας καὶ δεξιότητος δὲν ἠδυνήθησαν δὲ ν' ἀναδιβάσωσι τὴν γλυπτικὴν αὐτῶν εἰς τὴν ἀξίαν καλλιτεχνίας, διότι ἐν γένει ἡ τεχνουργία παρ' αὐτοῖς δὲν ἦτο, ὡς ἡ τῶν Ἑλλήνων, ἀπόρροια τῆς

αἰσθησεως τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἐνδομύχου κρατεργᾶς ἀνάγκης τοῦ παριστᾶν αὐτό, ἀλλὰ εἶχεν ἀπλῶς χαρακτηριστὰ ἀναμνηστικὸν καὶ σκοπὸν τὴν ἀπομνημόνευσιν τῶν ἐπισήμων συμβάντων ἐπὶ τὸ συμβολικώτερον καὶ τὴν διάκρισιν τῆς ἱστορικῆς θέσεως καὶ ἀξίας τῶν παρισταμένων προσώπων, οὐχὶ δὲ τὰς μορφὰς καὶ τοῦ ἥθους αὐτῶν. Ὡς ἐκ τούτου οὐδόλως ζωογονουμένη ὑπὸ τοῦ θερμοῦ τῆς ἀληθείας αἰσθηματος, οὐδ' ὑπὸ τῆς φαντασίας εἰς ὕψος ποιήσεως αἰετούμενη, ἐθεώρει τὸν κοινὸν βίον ὑπὸ τὴν θετικώτερον αὐτοῦ ἐποψίαν καὶ ἐξεκόνιζε τὰς παραστάσεις αὐτοῦ ξηρῶς καὶ ἀκαλλωπίστως κατὰ ρυθμὸν, ὃν ἡ θρησκεία καὶ ἡ χειρωνακτικὴ ἕξις καθιέρουν ὡς ἀπαράδοτον τύπον.

Ὅθεν οὐδαμῶς ἀναίσθητοι ὄντες πρὸς τὸ καλόν, ἀλλ' οὐδὲ τῆς φύσεως παρατηρηταί, ἐνέμενον οἱ Αἰγύπτιοι δι' ὅλων τῶν αἰώνων ἄνευ ἐπαισθητικῆς προσόδου ἐν τῇ ἀρχικῇ νηπιαζούσῃ αὐτῶν τέχνῃ καὶ ἐν τῷ σκληρῷ, ἀκάμπτῳ καὶ μονοτόνῳ αὐτῆς ρυθμῷ καὶ τῷ καθαρῶς ἀρχιτεκτονικῷ χαρακτῆρι τῶν προϊόντων τῆς γλυπτικῆς.

Ἡ γραφικὴ δὲ παρ' Αἰγυπτίους, στερουμένη ἐντελῶς τῆς οἰκῆς τῆς ἀποχρώσεως καὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν χρωμάτων καὶ μόνον γνωρίζουσα τὸ περίγραμμα μετὰ μονοχρόων ἐμβαδῶν, ἦν συγγενεστάτη πρὸς τὴν ἐργασίαν τῶν ἀναγλύφων, ἅτινα ἦσαν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον κεχρωματισμένα ἐντὸς τοῦ διαγράμματος αὐτῶν· ἀπαντῶσι δὲ γραφαὶ ἐκτὸς τῶν δημοσίων καὶ περιφανῶν οἰκοδομημάτων καὶ ἐν τοῖς ἰδιωτικοῖς τάφοις, ἐπὶ τοῦ κονιάματος ἢ ἐπὶ λίθου μετὰ γλυφῶν ἀναμειγμένα καὶ ἐκεῖνας πολλακίς συμπληροῦσαι καὶ παρίστανται κατὰ τὸν αὐτὸν τῆς γλυπτικῆς ρυθμὸν καὶ τρόπον.

Μετὰ τὴν τέχνην τῶν Αἰγυπτίων οἱ Ἀσσύριοι διεμόρφωσαν ἰδίαν τέχνην, παραλαβόντες τὰς ἀρχὰς αὐτῆς ἐκ τῆς πρώτης, καὶ μετεσκεύασαν κατὰ τὴν φύσιν τοῦ ἐδάφους, τὰς θρησκευτικὰς ἀρχὰς καὶ τὴν πληθμονὴν ἢ ἐλλείψιν τῆς οἰκοδομικῆς ὕλης.

Ἐνεκα τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῆς Ἀσσυρίας, Βαβυλωνίας καὶ Μεσοποταμίας, ἐν αἷς προσιμώτατα ἀνέθαλλεν ὁ ἀσσυριακὸς πολιτισμὸς, ἐπὶ δὲ καὶ ἐκ τῆς φυσικῆς καταστάσεως τοῦ ἐδάφους ἕστεροῦντο οἰκοδομικῆς ὕλης, ἥτοι λίθων, οἵτινες δυσκόλως ἔπρεπε νὰ μετακομίζονται ἀπὸ ἀποστάσεως ἰκανῆς, καὶ ξύλων, ἐκτὸς τοῦ φοίνικος, τοῦ μόνου δένδρου τοῦ φυσμένου παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ κάτω Εὐφράτου, κέδρους δὲ καὶ κυπαρίσσους μετέφερον διὰ μεγάλης δαπάνης ἐκ τοῦ Λιβάνου.

Ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως λοιπὸν ἐτέρας οἰκοδομικῆς ὕλης φιλοδόκουν καὶ τὰ μεγαλετέρα αὐτῶν κτίρια, διὰ πλίνθων, κατασκευαζομένων ἐκ τοῦ λεπτοῦ ἀργίλλου τῆς χώρας τῶν, τῶν μὲν ὠμῶν καὶ ξηρανομένων εἰς τὸν ἥλιον διὰ τὰς ἐσωτερικὰς χρήσεις τοῦ τοῖχου τῶν δὲ ὀπτῶν διὰ τὰς ἐξωτερικὰς. Τὰς πλίνθους ταύτας ἤλειπον διὰ παχῆος καὶ στιλπνοῦ μεταλλικοῦ ἐπιχρίσματος καὶ συνήθουν ταύτας ἐν τῇ πλίνθοτοικίᾳ διὰ γύψου ἢ δι' ἀσφάλτου συγκολλῶντες, καὶ παρατιθέντες πρὸς ἀσφαλέστερον σύνδεσμον καὶ στρώματα καλάμων, μέχρι σῆψερον διατηρουμένων.

Ἡ πρὸς βορρᾶν ὁμῶς τῆς Βαβυλωνίας κειμένη Ἀσσυρία δὲν ἕστερεῖτο λίθων, ἀλλ' οὐδὰ ὀρεινὴ κατὰ

*) Ἴδε ἀριθ. 26, σελ. 505—507.

μέρος είχε πολλά και αξιόλογα λατομεία και ιδίως παρήγεν είδος τι στιλπνοῦ ἀλαβάστρου, καταλληλότητας εἰς τὴν γλυπτικὴν. Τούτου ἕνεκεν οἱ τοῖχοι, οἵτινες ἐνίοτε ἀνηγειροῦντο ἐκ πλίνθων ὠμῶν ἢ ὀπτῶν, γύψῳ ἢ ἀσφάλτῳ δεδεμένων, φκοδομοῦντο πολλακίς καὶ λίθινοι, εἰς δὲ τὰς πολυτελεῖς οἰκοδομὰς περιεκαλύπτοντο ἐξωθεν δι' ἀλαβαστρίνων πλακῶν, ὧν τὰς πλείστας κατεκάλυπτον γλυφαὶ καὶ ἐπιγραφαί.

Ὡς οἱ Αἰγύπτιοι, τοιοῦτοτρόπως καὶ οἱ Ἀσσύριοι, τὴν γλυπτικὴν καὶ γραφικὴν ἐκαλλιέργησαν μᾶλλον πρὸς στολιόμῳ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ἐνεκα δὲ τῆς ἐλλείψεως παρ' αὐτοῖς λίθου ἢ γλυπτικῆ ἢ το ὀλιγώτερον ἐν χρῆσει ἢ ἢ γραφικῆ, τῆς ὁποίας δείγματα μᾶς παρουσιάζουσιν αἱ πρό τιμος γνόμεναι ἐν Ἀσσυρία ἀνασκαφαί, ἐπὶ ὀλιγίστων στιλπνῶν πλίνθων, ἐφ' ὧν ἴχνη γραφῶν φαίνονται.

Μετὰ τοὺς Ἀσσυρίους, ἔρχονται οἱ Φοίνικες, ὄντες ὁμογενεῖς τοῖς Βαβυλωνίοις καὶ ἔχοντες τὸ αὐτὸ σχεδὸν θεῖοκεν. Οὗτοι κατοικοῦν τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐπὶ τῆς Μεσογείου.

Ὁ λαὸς οὗτος εἰς ἄκρον βιομηχανός, ναυτικός, ἐμπορικός, σχηματίσας εἰς ἅπαντα τὰ μέρη τοῦ κόσμου σχεδὸν ἀποικίας καὶ ἐπομένως πλούσιος, δὲν ἐστρεφεῖτο καλλιτεχνίας.

Οἱ Φοίνικες φαίνεται ὅτι ἐν τῇ τέχνῃ δὲν ἐπεδίωκον τὸ μεγαλεῖον, τὴν στερεότητα καὶ τὴν ἐκ τοῦ κολοσσίου ἐντύπωσιν, ὡς οἱ Αἰγύπτιοι καὶ Ἀσσύριοι, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν ἐπιπόλαιον καὶ ἐξωτερικὴν λαμπρότητα.

Τοῦτο δὲ ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ὀλίγων ὑπολειφθέντων μνημείων αὐτῶν.

Μετὰ τὸν λαὸν τοῦτον ἔρχονται οἱ Μῆδοι καὶ Πέρσαι ἢ τὰ ἄριανὰ λεγόμενα ἔθνη.

Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τῶν ἐθνῶν τούτων ὁμοιάζει τὴν τῶν Συροβαβυλωνίων, ἐξ ὧν φαίνεται τὰς ἀρχὰς ἔλαβεν.

Ἡ πλαστικὴ δὲ καὶ γραφικὴ ὡς ἐν τοῖς προειρημένοις ἔθνεσιν ἐκαλλιέργητο πρὸς ἐξυπνεγέτησιν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἐπικκομοῦσα τὰς μεγάλας ἐπιφανείας τῶν οἰκοδομημάτων, ὡς ἐν Αἰγύπτῳ.

Ἐν γένει δὲ αἱ παραστάσεις τῶν ἄριανῶν ἐθνῶν εἰσι κυρίως ἱστορικαί, διότι ἢ θρησκεία τῶν ἦν ἀνεπίδεκτος μύθου καὶ εἰκονισμοῦ.

Πάντα δὲ τὰ ἀντικείμενα τῆς πλαστικῆς, τὰ ἐπὶ τῶν διαφόρων οἰκοδομημάτων γεγλυμμένα, εἰσὶν ἱστορικά καὶ μνημονευτικά, οὐχὶ ὅμως κατὰ τὸν τρόπον τῶν Αἰγυπτίων, οἵτινες διαιωνίζουσιν εἰκονικῶς ἢ συμβολικῶς διὰ τῆς γλυπτικῆς σπτήν τινα πράξιν τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ μᾶλλον συντεθειμένα εἰς τιμὴν ἀπλῶς καὶ μνήμην αὐτοῦ τοῦ βασιλέως ἢ τῆς βασιλείας αὐτοῦ.

Μετὰ τοὺς λαοὺς τούτους οὐχὶ βεβαίως κατὰ χρονολογικὴν τάξιν, θὰ ἀναφέωμεν τοὺς Ἴνδους.

Ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῶν μνημείων τῆς τέχνης τοῦ λαοῦ τούτου, τῶν ἀπολειφθέντων μέχρις ἡμῶν ἐξάγεται ὅτι ὁ χαρακτῆρ αὐτῆς ὀλίγον μετεβλήθη ἐκ τῆς μακρᾶς σειράς τῶν αἰώνων.

Τὰ νεώτερα τῶν τεχνουργημάτων διατηροῦσι σχεδὸν ἀμετάβλητον τὸν ρυθμὸν τῶν ἀρχαιοτέρων, διότι

καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ὁ χαρακτῆρ τοῦ ἔθνους ἀμετάβλητος διατηρήθη.

Τὸν Ἴνδον χαρακτηρίζει ἀνεκάθεν ἢ ἄκρα τρυφερότης τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς φαντασίας ἢ ζωηρότης.

Ἡ ποίησις αὐτοῦ ἦν λαμπρὰ καὶ πλουσία, ἢ θρησκεία τοῦ πολυμορφοτάτη καὶ ἡ ἱστορία τοῦ φέρεται ἔμβλημα μυθῶδες, θρησεύουσα πανταχοῦ τὸ θαυμάσιον, ἐξ ἐναντίας τῶν Αἰγυπτίων, οἵτινες ἀντιλαμβάνονται τῆς ἱστορίας ὡς ἀπλῆς μόνον ἀπομνημονεύσεως τῶν διαφόρων συμβάντων.

Διὰ τοῦτο ἡ τέχνη τῶν Ἴνδων διαφέρει τῆς τῶν Αἰγυπτίων, καθ' ὅτι αὐτὴ μὲν εἶναι συμβολικὴ καὶ μνημονευτικὴ, ἐκείνη δὲ μᾶλλον εἰκονικὴ καὶ μορφῶν παραστατικὴ.

Ἡ τέχνη αὐτῆ τῶν Ἴνδων εἰσεχώρησε διὰ τοῦ Βουδδισμού εἰς τὴν γείτονα αὐτῶν μεγίστην ἐπικράτειαν τῶν Σινῶν (Κινέζων).

Ὁ λαὸς οὗτος ἔχων τὸ πνεῦμα θετικόν, πεζὸν καὶ τὸ ὀφέλιμον μόνον θρησεύων, ὡς τὸ τοῦ Αἰγυπτίου, διεμόρφωσε τὴν ἰνδικὴν τέχνην νηφαλίως ξηρῶς, καὶ ἐστρημένῃ παντὸς ἴχνους τῆς ποιητικῆς τῶν Ἴνδων παραφορᾶς.

Ἐνεκα ὅμως τῆς θετικῆς ταύτης τάσεως τοῦ πνεύματος αὐτῶν, οἱ Σῖναι ἐξεῖχον ὡς καὶ οἱ Αἰγύπτιοι εἰς τὰ κοινωφελεῖ ἔργα· οὕτως φκοδομήσαν τὸ ὀνομαστὸν Σινικὸν τεῖχος, εἰκοσι καὶ πέντε ποδῶν ὕψους, καὶ τοῦ αὐτοῦ πλάτους, μετὰ πύργων, καὶ ἐκτεινόμενον περὶ τὰ 400 μίλλια κατὰ τὰ βόρεια τῆς Κίνας ὄρια, ὡς ἀπέραντον προπύργιον κατὰ τῶν εἰσβολῶν τῶν Μογγόλων.

Σκιαγραφῆσας ἥδη περιληπτικώτατα, τὸν χαρακτῆρα τῆς τέχνης τῶν ἀνωτέρω τούτων ἀνατολικῶν ἐθνῶν, τῶν διαμορφωσάντων τοὺς καλλιτεχνικούς αὐτῶν ρυθμούς ἀναλόγως τοῦ κλίματος, τῶν θρησκευτικῶν, πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀρχῶν προσέτι δὲ καὶ τῶν κανόνων τῆς καλαισθησίας ὡς ἀντελήθησαν αὐτῶν, ἐρχομαί ἐξιστορήσω τὴν τέχνην τοῦ λαοῦ ἐκείνου, ὅστις μόνος ἐξ ὄλων τούτων τῶν προειρημένων ἐθνῶν ἀνύψωσε τὴν καλλιτεχνίαν εἰς τὸν ὑπατον βαθμὸν τῆς τελειότητος.

Ὁ λαὸς οὗτός ἐστιν ὁ ἑλληνικός.

Ἡ ἑλληνικὴ τέχνη παρουσιάζεται ὑπὸ τρεῖς μορφαίς ἢ μεγάλας ἐποχὰς διαφερούσας ὑπὸ τὴν τεχνικὴν ἔποσιν ἰκανῶς.

Ἡ πρώτη ἐποχὴ ἀρχεται ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μυθικῶν χρόνων μέχρι τῶν Ὀλυμπιάδων, λεγομένη ἐποχὴ Προῖστορικὴ.

Ἡ δευτέρα ἐποχὴ ἀρχεται ἀπὸ τῶν Ὀλυμπιάδων μέχρι τῆς κατακτῆσεως τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν Ρωμαίων· λεγομένη ἐποχὴ τῆς κυρίας Ἑλληνικῆς τέχνης καὶ

Ἡ τρίτη ἐποχὴ, ἀρχεται ἀπὸ τῆς κατακτῆσεως τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν Ρωμαίων μέχρι τῆς διὰ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ πτώσεως τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ· λεγομένη δὲ ἐποχὴ τῆς παρακμῆς καὶ πτώσεως τῆς ἑλληνικῆς τέχνης.

Α'. Ἐποχὴ Προῖστορικὴ.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, οἱ πρότοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος, διατέλουν ἐν ἀγροικῳ καὶ ἀγρία σχεδὸν καταστάσει, καὶ ἐπομένως πάσης τέχνης ἐστρημένοι.

Ἡ πρώτη ὁμως ἐποχὴ αὕτη, ἡ διὰ τὰ ἄλλα ἔθνη διαρκέσασα ἐπὶ μακρὸν χρόνον, διὰ τὸν λαὸν τῆς Ἑλλάδος, ὅστις οὐδεμίαν εἶχεν ἔννοιαν ἢ ἐμπειρίαν τῆς τέχνης, δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ, διότι ἡ τέχνη ἐνυπῆρχεν εἰς τὴν φύσιν καὶ τὴν αἰσθησίν τοῦ Ἑλλήνου, καὶ οὐδαμοῦ εὔρεν εὐνοϊκωτέρας περιστάσεις καὶ εὐφωρότατον ἔδαφος πρὸς καρποφορίαν.

Ὁ Ἑλλὴν ἔχων πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτοῦ τὴν ἀπαράμιλλον τῆς πατρίδος του φύσιν, ἤρκετο ἐξ αὐτῆς νηπιόθεν τὴν γνῶσιν καὶ ἐξοικειούτο πρὸς τὴν αἰσθησίν τοῦ καλοῦ.

Ὅθεν ἀποβαλλὼν βαθμιαίως τὴν περικαλύπτουσαν αὐτὸν ἀμάθειαν, ἤρξατο κατὰ πρῶτον ὑπὸ τὸ κράτος τῆς φυσικῆς ἀνάγκης, παράγων ἔργα ἀκατέργαστα ἐν πολλοῖς καὶ ἀπλᾶ, μεγάλην ὁμοιότητα ἔχοντα πρὸς ἔργα λαῶν κατοικοῦντων ἐτέρας χώρας καὶ μάλιστα τὴν Ἰταλίαν καὶ μικρὰν Ἀσίαν, ὅπου προέρχεται τὸ μὲν ἐκ τῆς συγγενοῦς καταγωγῆς τῶν λαῶν τούτων καὶ τῆς ἐπιμιξίας ἐν ἣ διατέλουν, τὸ δὲ ἐκ τῶν περιστάσεων ἐν αἷς τὰ ἔργα ταῦτα παρήγοντο.

Τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος ἤρξατο παράγων καὶ ἔργα καλλιτεχνικῆς τιμῆς ἀξίας.

Τὸν βαθμὸν τῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἀναπτύξεως τῆς τέχνης δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν ἐν ταῖς περιγραφαῖς τοῦ Ὀμήρου περὶ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Ὀδυσσεως, Μενελάου, Πριάμου καὶ μάλιστα τῶν τοῦ Ἀλκινόου περὶ ὧν λέγει:

«Δῶμα καθ' ἑρεπὲς μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο.
Χάλκει μὲν γὰρ τοῖχοι ἐλήλειδατ' ἔνθα καὶ ἔνθα
Ἐς μυχὸν ἐξ οὐδοῦ, περὶ δὲ θριγκὸς κυάνειοι·
Χρῦσεισι δὲ θύραι πυκινὸν δόμον ἔντοξ ἔεργον·
Σταθμοὶ δ' ἀργύρεοι ἐν γαλκίῳ ἕστασαν οὐδῶ,
Ἀργύρεον δ' ἐρ' ὑπερθύριον, χρυσεὴ δὲ κορώνη.
Χρῦσειοι δ' ἐκέρτερε καὶ ἀργύρεοι κύνεξ ἔσαν».

(Ὀδυσ. Η. 86).

Β'. Ἐποχὴ. Ἡ κυρίως ἑλληνικὴ τέχνη.

Ἡ ἀπὸ τῶν βορείων μερῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου κάθοδος τῶν Δωριέων, καὶ ἡ ἐκ ταύτης προσελθοῦσα μετανάστευσις τῶν Ἰώνων εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἐπέφερον διακοπὴν τινα εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῆς προτέρας τέχνης.

Διὰ τῆς καθιδρύσεως ὁμως μονίμων καὶ σταθερῶν κρατῶν καὶ διὰ τῆς ἀντιπαραθέσεως τῶν δύο ἑλληνικῶν φυλῶν Ἰώνων καὶ Δωριέων πρὸς ἀλλήλας ἀνέπτυξαν ταχέως τὸν ἰδιοφυᾶ ἐκάστη τούτων χαρακτηριστῆρα καὶ παρεσκεύασαν τὸ στάδιον πρὸς ἀνάπτυξιν ἐθνικοῦ βίου καὶ ὑψηλοτέρου πολιτισμοῦ.

Ἡ δ' ἐπελθοῦσα οὗτος ἔξαρσις τῆς φαντασίας τῶν Ἑλλήνων ἡ δημιουργήσασα κατ' ἀρχὰς καὶ παραγαγοῦσα τὴν ἐθνικὴν ποίησιν, διαμορφώσασα τὰ τῆς θρησκείας, πλάσασα πλείστους περὶ τῶν ἡρώων μύθους καὶ φαντασθεῖσα τοὺς θεοὺς ὡς εὐγενέστατα ἀνθρώπινα ὄντα, παρέδωκεν εἰς αὐτοὺς ἀφορμὴν πρὸς παραγωγὴν ἔργων οὐχὶ μόνον πρὸς πλήρωσιν τῆς ἀνάγκης ὅπως τὰ τῶν προτέρων χρόνων, ἀλλὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῆς πρὸς τὸ καλὸν ἐμφύτου αὐτῶν ῥοπῆς, καὶ τὴν παράστασιν ἐκάστης ἰδέας ἐν τῇ προσωπικῇ αὐτῇ μορφῇ. — Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν ἀνα-

πτυσσομένη ἡ κυρίως ἑλληνικὴ τέχνη φέρει διαπερυστάτην τὴν σφραγίδα τοῦ ἐθνικοῦ αὐτῆς χαρακτῆρος καὶ εἰς τὰ ἐλάχιστα αὐτῆς προϊόντα.

Ἐπειδὴ ὁμως ἡ ἀνάπτυξις, τῆς τέχνης ὠρμήθη ἐκ τῶν δύο ἐπικρατησασῶν ἐν Ἑλλάδι φυλῶν, ἐμφανίζεται αὕτη ἀνέκαθεν ὑπὸ δύο διαφόρους μορφάς, τὴν Δωρικὴν καὶ τὴν Ἰωνικὴν. — Καὶ ἡ μὲν πρώτη διακρίνεται διὰ τὸ βαρὺ, τὸ αὐστηρὸν καὶ δεδεμένον, ἡ δὲ δευτέρα διὰ τὸ ἐλαφρόν, τὸ χάριεν καὶ ἐλεύθερον αὐτῆς.

Βραδύτερον ὁμως αἱ δύο αὗται μορφαὶ συννοῦνται ἐν τῇ ἀπτικῇ μορφῇ, ἔνθα ἡ ἑλληνικὴ τέχνη ἀνέρχεται πλέον εἰς τὸ ὑψίστον σημεῖον τῆς τελειότητος αὐτῆς.

Ὅθεν ἡ κυρίως ἑλληνικὴ τέχνη συμφώνως πρὸς τὴν πορείαν ἣν διήνυσεν ἐν τῇ ἀναπτύξει αὐτῆς, καὶ πρὸς τὰς διαφόρους φάσεις τοῦ βίου τῶν Ἑλλήνων, δύναται νὰ διαιεσθῆ εἰς τρεῖς περιόδους.

α'. Τὴν ἀρχαϊκὴν, ἣτις ἀρχεται ἀπὸ τῶν πρώτων Ὀλυμπιάδων μέχρι τῆς ἡγεμονίας τῶν Ἀθηνῶν.

β'. Τὴν τῆς τελειότητος καὶ ἀκμῆς, ἀρχομένην ἀπὸ τῆς ἡγεμονίας τῶν Ἀθηνῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς τῶν διαδόχων.

καὶ γ'. Τὴν τῆς παρακμαζούσης, ἀρχομένην ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν διαδόχων μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατακτίσεως τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ τὰς δύο ταύτας μεγάλας ἐποχάς, τῆς προϊστορικῆς καὶ τῆς κυρίως ἑλληνικῆς τέχνης, φαίνεται ὅτι ἤρξατο καὶ ἡ ἐν τῇ Μικρῇ Ἀσίᾳ τέχνη, μορφωθείσα καὶ ἀναπτυχθείσα διὰ τῆς ἐπιμιξίας τῶν ἑλληνικῶν, Συμπτικῶν καὶ Ἀσιανῶν ἐθνῶν.

Γ'. Ἐποχὴ. Ἡ ὁδὸς τῆς ἑλληνικῆς τέχνης.

Ἀφ' οὗτου ἡ Ἑλλὰς ἐγένετο Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία ἡ τότε παρακμάζουσα ἑλληνικὴ τέχνη μετνήχθη εἰς Ῥώμην διὰ τῆς ἐκείσε μεταβάσεως ἑλλήνων τεχνιτῶν καὶ μεταφορᾶς καλλιτεχνικῶν ἔργων. Ἐκτοτε δὲ ἡ ἑλληνικὴ τέχνη συγχωνευθεῖσα μετὰ τῆς ἐγχωρίου Ἰταλικῆς, μετέβαλε τὸν ἑλληνικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα ὡς ἐκπληροῦσα τὰς ἀνάγκας οὐχὶ πλέον τῶν καλαισθητῶν Ἑλλήνων ἀλλὰ τῶν θετικωτέρων καὶ εἰς ἐλάχιστον βαθμὸν τὸ καλλιτεχνικὸν αἰσθημα ἐχόντων Ῥωμαίων, ἐγένετο μᾶλλον Ῥωμαϊκὴ τέχνη.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἰδρυθὲν τὸ Βυζαντινὸν κράτος παρέλαβε καὶ ἐμόρφωσε τὴν ἑαυτοῦ τέχνην διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῆς παραιομαζούσης Ῥωμαϊκῆς μετὰ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, κατὰ τοὺς ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας δοθέντας τύπους, παραγαγοῦσα οὕτω τέχνην, ἐκφράζουσαν μὲν μόνον τὸν θρησκευτικὸν σκοπὸν, οὐχὶ δὲ καὶ τὸν καλλιτεχνικόν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω, τῶν λίαν περιληπτικῶς περὶ τέχνης ἐκτεθέντων ἐξάγεται, ὅτι ἡ τέχνη γεννηθεῖσα μετὰ τῶν πρώτων φυσικῶν καὶ ἠθικῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου ἔλαβε τόσας μορφὰς καὶ φάσεις ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτῆς, ὅσας καὶ οἱ μορφώσαντες ταύτην λαοὶ τῆς ὑδρογείου.

Μορφωθείσα δὲ καὶ φθάσασα εἰς τὸ ὑψίστον σημεῖον τῆς τελειότητος αὐτῆς μόνον ἐν τῇ ἑλληνικῇ τέχνῃ, ἀπέθανεν μετὰ τῶν ἀθανάτων αὐτῆς μορφω-

τῶν, ἐγκαταλιποῦσα σημεῖα αἰώνια τῆς δόξης αὐ-
τῆς, ὧν τινῶν τὰ ἴχνη μετὰ συγγινώσεως βλέπομεν
καὶ πάλιν ἀναθάλλοντα μετὰ πύκνον πολλῶν αἰώ-
νων ἐν τῇ αὐτῇ μικρᾷ γωνίᾳ τῆς γῆς διὰ τῆς νεο-
τέρας Ἑλληνικῆς τέχνης.

Π. ΚΑΜΠΑΝΑΚΗΣ
ἀρχιτέκτων.

ΣΗΡΟΤΡΟΦΙΑ.

Ἀσθένεια τοῦ μεταξοσκώληκος.

Πολλάκις συμβαίνει ὥστε οἱ μεταξοσκώληκες ἐν
πληρεστάτῃ ὑγείᾳ καὶ κάλλιστα περιποιημένοι αἴ-
φνης ἀσθενοῦσι καὶ ἀποθνήσκουσιν ἐντὸς βραχέος
δικστήματος ὡς προσβληθέντες ὑπὸ ὀλεθρίου τινὸς
κακοῦ. Τοιαύτη κατάστασις δικαίῳ τῷ λόγῳ δύνα-
ται νὰ θεωρηθῇ ὡς σπουδαιότατον ἐμπόδιον εἰς τὴν
ἀνάπτυξιν καὶ πρὸδοντῆς σηροτροφίας εἰς τὰ μέρη μας.

Δὲν ὑπάρχουσι δυστυχῶς θεραπευτικὰ μέτρα πρὸς
καταπολέμησιν τοῦ κακοῦ, ὅταν τοῦτο παρουσιασθῇ
εἰς τοὺς σκώληκας· τούναντίον ὑπάρχουσι προφυλα-
κτικὰ μέσα πρὸς ἀποσόβησιν πολλῶν ἐξ αὐτῶν τῶν
ἀσθενειῶν, ἅτινα ὁ ἐπιτήδειος καὶ ἐπιμελής σηρο-
τρόφος ὀφείλει νὰ ἐφαρμύξῃ πρὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐ-
τῶν. Πρὸς ἐφαρμογὴν ὅμως τῶν προφυλακτικῶν τού-
των μέσων ἀνάγκη νὰ γνωρίσῃ τὴν φύσιν τῶν ἀσθε-
νειῶν τούτων καὶ ἰδίως τὸν τρόπον τῆς διαδόσεως
αὐτῶν. Ὁ ἀπροσπαθήσωμεν λοιπὸν ἐν τοῖς κατωτέρω
διὰ κατάλληλου περιγραφῆς συντόμως νὰ καταστή-
σωμεν καταληπτὴν τὴν φύσιν καὶ τὸν τρόπον τῆς
διαδόσεως αὐτῆς ὑποδεικνύοντες συγχρόνως καὶ τὰ
κατάλληλα προφυλακτικὰ μέσα.

Βασίανη Βοτράτικ. — Ἡ ἀσθένεια αὕτη κοινῶς
ὀνομαζομένη ζαχαράτα (σεκερλή), γαλλ. *muscari-
dine dragées*, ἰταλ. *calcino*, εἶνε λίαν ἐπίφοβος,
διότι ὁ σκώληξ, καίπερ παρουσιάζων χαρακτηριστικὰ
ἄκρα ὑγείας, ὑπόκειται εἰς βέβαιον θάνατον· τὸ
χρῶμά του ἀποβαίνει ροδόχρουν, τὸ αἷμά του λίαν
ὀξύ, ἡ κυκλοφορία του ταχύτερα, ὁ δὲ θάνατος ἐπέρ-
χεται ἄφρευκτος ἐντὸς εἰκοσιτεσσάρων ὥρων. Μετὰ
τὸν θάνατον τὸ σῶμά του ξηραίνεται ταχέως, σκλη-
ρύνεται καὶ θραύεται εὐκόλως, ἐὰν δὲ ἡ ἀτμόσφαιρα
εἶνε ὑγρὰ, καλύπτεται ὑπὸ λευκῆς τινὸς οὐσίας ὀ-
μοίας ἀλεύρω. Ὅταν ἡ νόσος παρουσιασθῇ ὀλίγας ἡ-
μέρας πρὸ τοῦ κλαδώματος, ὁ σκώληξ προφθάνει μὲν
νὰ πλέξῃ τὸ κουκουλίον του, ἀφρευκτως ὅμως ἀπο-
θνήσκει ἐντὸς αὐτοῦ πρὶν μεταμορφωθῆ εἰς χρυσαλί-
δα, ἢ ἐν ᾧ μεταμορφώνεται. Ὁ Pasteur βεβαίως ὅτι
ἡ προσβληθεῖσα χρυσαλίς πάντοτε ἀποθνήσκει μὴ
δυναμένη νὰ μεταμορφωθῇ εἰς ψυχὴν (πεταλοῦδαν)
καὶ διαίωσις τὸ εἶδος τῆς.

Τὰ πρῶτότατα ταῦτα φαινόμενα παρατηρήθησαν
πρῶτον ὑπὸ Vallisneri κατὰ τὸ 1725, ἀλλ' ἔμειναν
ἀνεξήγητα μέχρι τοῦ 1835, ὅποτε ὁ σπόρος Dr Bassi

ἀνεκάλυψεν ὅτι ἡ ὡς ἄλευρον λευκὴ οὐσία εἶνε καρ-
ποφόρα νηματίδια μικροσκοπικοῦ τινὸς μύκητος βλα-
στάντος ἐν τῷ σώματι τοῦ ἐντόμου· ἐκ τούτου ὀ-
νομάσθη *Botrytis Bassiana*. Κατόπιν οἱ σπόροι Bal-
samo Crivelli, Montagne, Audouin, Vittadini ἐ-
μελέτησαν αὐτὸν λεπτομερέστατα.

Μυριάδες σπόρων τοῦ μικροσκοπικοῦ τούτου μύκη-
τος ἀναπαύζονται ὑπὸ τοῦ ἀέρος διασκορπίζονται καὶ
μεταφέρονται ἐπὶ τῶν ὑγιῶν σκώληκων ἢ ἐπὶ τοῦ
φύλλου τὸ ὅποιον τρώγει, καὶ οὕτω εἰσχωροῦσιν εἰς
τὸν ὄργανισμὸν τοῦ σκώληκος, διαπερῶντες τὰς μεμ-
βράνας αὐτοῦ καὶ ἀναπτυσσόμενοι καταστρέφουσι
τοὺς ἰστούς καὶ ἰδίως τὸν λιπώδη ἰστόν. Μόνον ἡ
μέταξα δὲν προσβάλλεται καὶ τὸ αἷμα τοῦ ἐντόμου,
ὅπερ καθίσταται τότε λίαν ὀξύ περιέχον ἄφθονα
ὀκταεδρικὰ κρυσταλλώματα παρόμοια πρὸς τὰ τοῦ
οὐρικοῦ ὀξέος· ἄφρευκτος ἐπέρχεται τότε ὁ θάνατος,
τὸ δὲ ἔντομον καλύπτεται ὑπὸ τῆς γνωστῆς ἤδη ἀ-
λευρώδους οὐσίας.

Ἀπὸ τῆς εἰσχωρήσεως τῶν σπόρων εἰς τὸ σῶμα
τοῦ σκώληκος μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ παρέρχονται
συνήθως δέκα ἡμέραι. Ἐὰν λοιπὸν πρὸ τοῦ δεκαήμε-
ρου τούτου δικστήματος προφθῆσῃ νὰ ἀναβῇ ἐπὶ τῶν
κλάδων, πλέκει τὸ κουκουλίον του καὶ οὕτως ἡ εἰσο-
δεία ὑπάρχει ὡς νὰ μὴ ὑπῆρξεν ἀσθένεια· τὸ βῆρος
ὅμως τῶν κουκουλιῶν τὰ μέγιστα ἡλαττώθη· ἀφρευ-
κτως δὲ τὸ ἔντομον ἀποθνήσκει ἐντὸς τοῦ κουκουλίου
λαμβάνον μορφήν ἀπολιθώματος.

Ὅλαι αἱ κάμποι ἀνεξαιρέτως καὶ πολλὰ ἐπίσης
ἔντομα εἶνε δυνατόν νὰ προσβληθῶσιν ὑπὸ τῆς νόσου
ταύτης παρουσιάζοντα τὰ αὐτὰ συμπτώματα ὡς καὶ
ὁ μεταξοσκώληξ.

Αἰάδοσις καὶ ἀνάπτυξις τῆς νόσου.—Αὕτη διαδι-
δεται εἰς μακρὰς ἀποστάσεις διὰ τῆς διασκορπίσεως
τῶν σπόρων τοῦ μύκητος ὑπὸ τοῦ ἀέρος, ἰδίως δὲ ὅταν
ἡ ἀτμόσφαιρα εἶνε θερμὴ καὶ ξηρὰ· ὁ προσβληθεὶς
μεταξοσκώληξ ἀποβαίνει ἐπικίνδυνος εἰς τοὺς γείτο-
νάς του *μόνον μετὰ τὸν θάνατόν του*, ὅταν τὸ σῶμά
του καλυφθῇ ὑπὸ τῆς λευκῆς ἀλευρώδους οὐσίας (δηλ.
ὅταν ἀναπτυχθῶσι τὰ καρποφόρα νηματίδια καὶ οἱ
σπόροι τοῦ μύκητος). Δι' ἀπλοῦ ἐπίσης κεντήματος
εἰσαγόμενοι οἱ σπόροι ἐντὸς τοῦ σώματος τοῦ μετα-
ξοσκώληκος ἐπιφέρουσι τὸν θάνατον μετὰ 3—4 ἡ-
μέρας.

Ἡ βλαστικὴ δύναμις τῶν σπόρων τοῦ μύκητος τού-
του διατηρεῖται εἰς τὸν ἀέρα ἐπὶ τρία τοὐλάχιστον
ἔτη δύναται νὰ βλαστήσῃ ἐπίσης ἐπὶ τῆς ζαχα-
χάρεως, τοῦ κόμματος καὶ ἄλλων ἀνοργάνων σωμάτων.
Αἱ κατάλληλοι περιστάσεις πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς νόσου
ταύτης εἶνε ἰκανὴ θερμότης καὶ ὑγρὰ ἀτμόσφαιρα·
προβάλλει δὲ αὕτη ἀδιακρίτως τοὺς ὑγείας σκώληκας
ὡς καὶ τοὺς ἀδυνατούς.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταδεικνύεται ὅτι ἡ νόσος αὐ-
τῆ δὲν εἶνε κληρονομικὴ (ἐπειδὴ τὸ ἔντομον δὲν προ-
φθάνει ποτὲ νὰ μεταμορφωθῇ εἰς ψυχὴν καὶ νὰ διαιω-